

Лизинг», «Украгролизинг», «Укртранслизинг», «УниКредит Лизинг», «Эксимлизинг», «LenGroup», «UniGroup», «Ощадкаса», «Агро-кредит».

4) Наименования финансовых учреждений с использованием сложения основ: «Кредитсталь», «Кредит-Эксперт», «МАРКОВКАКРЕДИТСОЮЗ», «Мелитополь-Кредит», «Партнер-Плюс», «Центр-кредит», «Автоломбард», «Авто-айленд», «Кредитцентр», «Экспресс-мани», «AVIS-Украина», «Автофинанс», «Ардиан-Лизинг», «Оптимал-лизинг (Sixt)», «Электрон-Лизинг», «РоялСтандардГруп», «Гранд-Капитал».

В результате нашего исследования мы пришли к следующим выводам:

1. Эргоним является единицей семиологической системы. Эргонимы являются именами собственными, так как выполняют функцию единичного имени. Эргониму присущи определённые признаки, которые помогают нам отличить его от других родственных ему терминов.

2. Успешность наименования учреждения непосредственно связана с коммуникативно-прагматическим аспектом, так как именно он предполагает возможность воздействия на адресата.

3. Исследуемые нами наименования финансовых учреждений так же, как наименования банковских учреждений, можно отнести к разряду эргонимов. Нами были составлены две классификации названий: с ориентацией на лексический состав наименований и с ориентацией на словообразовательный состав наименований.

4. Особенности наименований финансовых учреждений являются названия, образованные способом аббревиации, использование слов с опосредованной связью, использование слов-экзотизмов и варваризмов, географических названий, названий с ориентацией на Украину, использование числительных для наименования учреждения.

Список использованной литературы и электронных ресурсов

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Советская энциклопедия, 1969. – 608 с.
2. Бондалетов В. Д. Русская ономастика / В. Д. Бондалетов. – М. : Просвещение, 1983. – 224 с.
3. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Отв. ред. А. В. Суперанская / Н. В. Подольская. – М. : Наука, 1988. – 192 с.
4. Список финансовых учреждений Украины [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.prostobank.ua>
5. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного / А. В. Суперанская. – М. : Наука, 1973. – 367 с.

Злата Лісіна

ДІАЛОГІЧНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ТОК-ШОУ: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поняття тексту є одним з найбільш досліджуваних у лінгвістиці. Проблема тексту висвітлено в працях вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, а наприкінці ХХ століття вона стала провідною ланкою для дослідницьких праць таких дослідників, як Т. А. ван Дейк,

Л. М. Лосєва, Г. Г. Почепцов, І. М. Колегаєва, В. А. Кухаренко, О. П. Воробйова, Т. В. Радзієвська, О. О. Селіванова, К. С. Серажим, А. П. Загнітко та ін. Категорія діалогічності потрактовується як один з найважливіших параметрів тексту, який реалізується в текстах і дискурсах різних типів, серед яких особливе місце належить політичним, що репрезентовані в жанрових різновидах інавгурації, ток-шоу, агітаційних текстах тощо та в політичних ситуаціях, що об'єднують такі тексти в одне комунікативне ціле.

Принцип діалогу в лінгвістиці вперше був введений В. фон Гумбольдтом. Він стверджував, що мова є діяльність духу і водночас результат цієї діяльності, як «робота духу», яка створює артикуляційні звуки, що слугують вираженню думки та її розумінню. Цей принцип використовується як метод аналізу мовних явищ [2, 9–10]. Сучасні терміни гуманітарних наук, що використовують у дискурсології, текстолінгвістиці, пов'язані з теорією діалогічності М. М. Бахтіна, який зазначив: «діалогічні відношення не зводяться до відношень логічних і предметно-змістових, які самі по собі позбавлені діалогічного моменту. Вони повинні проявитися словом, стати висловлюваннями, вираженими у слові позиціями різних суб'єктів, щоб між ними могли виникнути діалогічні відношення; діалогічні відношення можуть проникати всередину висловлювання, навіть усередину окремого слова, якщо в ньому діалогічно зіштовхуються два голоси. З іншого ж боку, діалогічні відношення можливі й між мовними стилями, соціальними діалектами тощо, за умови сприйняття їх певними змістовими позиціями, своєрідними мовними світоглядами. Врешті-решт, діалогічні відношення можливі і щодо власного висловлювання загалом, до його частин і до окремого слова у ньому, якщо ми якось відділяємо себе від них, говоримо з внутрішнім застереженням, займаємо дистанцію щодо них, ніби обмежуємо чи роздвоюємо своє авторство» [1, 212–214].

Ідеї М. М. Бахтіна вплинули на німецького літературознавця Р. Клепфера, який вивчав принципи діалогічної організації літератури. На кшталт М. М. Бахтіна він використовує поняття діалогічних відношень між окремими висловлюваннями. Вчений не визнає положень «старої європейської традиції», що визначає монолог стартовою точкою лінгвістичних досліджень. Він розширює діалогічний підхід щодо комунікації, де діалог збільшує свої параметри [5, 314–333]. Згідно з підходом Р. Клепфера читач при сприйнятті тексту вступає в діалог з автором чи оповідачем, тобто текст набуває функції «залучання» в міжособистісний діалог. Крім німецьких досліджень, праці М. М. Бахтіна аналізувала французька дослідниця Ю. Крістева, яка зауважує, що «діалог може бути цілком монологічним, а те, що прийнято називати монологом, врешті-решт, виявляється діалогом» [4, 431]. Отже, ґрунтуючись на дослідженнях вчених та науковців можна сказати, що діалогічність треба розглядати як конститувальну мовну ознаку, яка є реалізацією комунікативної та антропоцентричної скерованості мови. Особливо яскраво діалогічність реалізована в телевізійних ток-шоу.

Формат ток-шоу постає таким жанром сучасного українського медіапростору, який формується та новаційно, прогресивно розвивається. Провідне вираження цього жанру – полідіалогічність та полемічна основа, що відбивається у виборі нагальної тематики, конфліктності, динаміці та бурхливому розвитку обговорень у студії. Так, В. Здоровега підкреслює актуальний компонент – це прагнення знайти істинність та певний повчальний момент, як об'єднуючий знаменник у результаті зіткнень різних поглядів. Класичною формою ток-шоу є: *ведучий – запрошені співрозмовники (експерти) – глядач в студії* [3, 34]. Популярним в Україні політичним ток-шоу є «Свобода слова», яке має характер

інтерактивного проведення. Для виявлення специфіки діалогічності в цьому ток-шоу ми провели лінгвістичний експеримент.

У ході нашого експерименту досліджувалися особливості сприймання реципієнтами власне діалогічних та монологічних синтаксичних конструкцій, які містили прихований діалогічний складник. Матеріал дослідження складали 30 текстів програм політичного ток-шоу «Свобода слова» за 2015-2016 роки. Тексти було проаналізовано з огляду на діалогічний складник у мовленні, проведено вияв 12 синтаксичних конструкцій, які містять явний та прихований діалогічний складник. Так, до анкети було включено: а) 5 монологічних конструкцій: *Шановні співвітчизники, вітаю Вас зі святом!; І що ти для цього зробив? Авжеж, нічого!; Чому – зверніть увагу!; Але що я хочу сказати?; Живіть так, як ви живете;* б) 7 полілогічних конструкцій: *Дозвольте мені закінчити! Дякую; Мені важко погодитися з Вами; Дозвольте мені висловитися!; Це ж неправда!; Назвіть документ хоч правильно!; Кадрові питання – розумієте?; Давайте це дивитися і на суть закону.* Висловлювання, які було вилучено з монологів та діалогів, мали діалогічний складник: а) з використанням морфологічних засобів діалогічності, б) за формою, в) за контекстом. Конструкції добиралися з висловлювань, притаманних живому мовленню, за принципом ускладнення візуального сприйняття реципієнтів, напр.: *Але що я хочу сказати?, Це ж неправда!*

Збір матеріалу проводився на офіційному сайті програми «Свобода слова» та з прямих телефірів на телеканалі «ICTV». Ситуація ефірів визначала комунікативну поведінку учасників, тому особливу увагу було приділено політичним дебатам, ситуаціям з високим емоційним фоном, суперечкам між опонентами. Мовлення комунікантів мало довільний характер у межах заданої тематики.

Для аналізу вираження мовних засобів діалогічності у текстах політичної комунікації була розроблена анкета, яка містить набір частотних висловлювань комунікантів у ток-шоу як монологічних, так і полілогічних конструкцій та проведено анкетування. В інструкції до анкети реципієнтам було запропоноване завдання «Позначити висловлення, що є частинами діалогів». В анкетуванні брали участь 60 реципієнтів віком від 18 до 30 років. Серед них переважали студенти філологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова, які навчаються за спеціальностями «Українська мова» та «Прикладна лінгвістика». Усі інформанти були переважно україномовними, частина – білінгвами, тому проблем із розумінням слоганів у них не виникало. За гіпотезою дослідження політичний текст сприймається як діалогічний незалежно від форми його подання – монологічної чи діалогічної. Дослідження було проведено з метою підтвердити заявлену гіпотезу про сприйняття політичного тексту як діалогічного незалежно від його форми та функційної настанови.

Проаналізувавши отримані анкети, ми дійшли таких висновків. У мовленні спікерів ток-шоу значну частину складають великі за обсягом репліки монологічного характеру, однак деякі з них мають форму класичного монологу, а інші – «приховану», тобто містять прихований діалогічний складник. Такі репліки функціонують в загальній комунікативній сфері ефіру та застосовуються в моделі «питання-відповідь». За будовою репліки виступають: риторичним питанням *Але що я хочу сказати?.., І що ти для цього зробив? Авжеж, нічого!*, спонуканням *Чому – зверніть увагу!* чи твердженням *Шановні співвітчизники, вітаю Вас зі святом!, Живіть так, як ви живете* та набувають ефекту відкритого діалогу в контексті телефіру.

Так, риторичні питання: *Але що я хочу сказати?.., І що ти для цього зробив? Авжеж, нічого!*, які функціонували в політичному монологічному тексті, по-різному сприймаються реципієнтами. Їх було визначено як висловлення *І що ти для цього зробив? Авжеж, нічого!* за формою, як таке, що містить скритий діалогічний складник та висловлювання *Але що я хочу сказати?..* частково за формою було співвіднесено з діалогом. Висловлення: *Чому – зверніть увагу!* та *Шановні співвітчизники, вітаю Вас зі святом!, Живіть так, як ви живете* більшість респондентів при візуальному сприйнятті визначили в них суто монологічний складник, не проаналізувавши прихований діалогічний складник за формою та морфологічними засобами. Отже, наведені синтаксичні конструкції з прихованим діалогічним складником демонструють, що реципієнти не визначають у монологічних політичних висловлюваннях наявний діалогічний складник. Крім того, не в усіх випадках увагу привертають зовнішня форма та засоби діалогічності. Ті монологічні конструкції, у яких переважає прихований діалогічний складник, наприклад, *Чому – зверніть увагу!*, *Живіть так, як ви живете*, який візуально реципієнту сприймати простіше, також не визначалися як діалогічні компоненти, оскільки адресоване мовлення при візуальному контакті потребує додаткового контексту, крім використання морфологічних засобів діалогічності.

На нашу думку, головна функція діалогічності в контексті ток-шоу – забезпечення взаємодії між текстовими репліками учасників, за допомогою яких вони створюють всю комунікативну атмосферу ток-шоу, тому аналіз реалізації засобів діалогічності комунікантів дозволяє виявити їх позиції, інтенції, основні ідеї, що слугують методом об'єднання чи розділення позицій учасників. У нашій роботі проаналізовано синтаксичні конструкції діалогічності, які функціонують у політичних дискусіях. Під час дослідження мовлення політиків було виділено такі конструкції – «питання-відповідь»; імперативи у функції звертання, серед них виокремлюються імперативи в етикетній формі апеляції; експресивні репліки; цитації; заперечні речення.

Детально розглянуто конструкцію «питання-відповідь», імперативи у функції звертання, імперативи в етикетній формі апеляції та заперечні висловлювання. Саме ці конструкції в процесі дебатів містять діалогічні складники.

Конструкція «питання-відповідь»: *Кадрові питання – розумієте?; Мені важко погодитися з Вами* визначається респондентами як діалогічна за формою та вербальним показником. Діалогічні висловлювання визначались за будовою, реципієнти чітко співвідносили такі висловлювання з адресованим мовленням, яке було більш просте для візуального сприйняття. Проте наявні випадки хибного виявлення у висловлюванні *Кадрові питання – розумієте?* монологічного складника, який визначався через побудову адресованого речення в усному мовленні, але неадаптованого для візуального сприйняття.

Імперативи в функції звертання: *Назвіть документ хоч правильно!; Давайте це дивитися і на суть закону, Дозвольте мені висловитися!* Імперативні конструкції також не визначалися респондентами як частини діалогів. Більшість інформантів не виокремлювали адресоване мовлення за допомогою використання засобів діалогічності, тобто діалогічні висловлювання у свідомості респондентів не співвідносилися за формою та сприймалися як наказ до дії, який не передбачав спілкування.

Імперативи в етикетній формі апеляції: *Дозвольте мені закінчити! Дякую.* Діалогічний компонент, який містить етикетну форму апеляції, в більшості респондентів визначався як частина діалогу лише за формою, хоча частина респондентів визначили таке

висловлювання як компонент монологу під впливом контексту та відсутності певного образу-адресата.

Заперечення: *Це ж неправда!*. Респонденти визначили заперечне висловлювання як повноцінну частину діалогу, в цьому випадку політичний текст сприймався незалежно від форми, адресацію висловлювання визначали не в усіх випадках.

Отже, аналіз полілогічних синтаксичних висловлювань учасників політичних ток-шоу дозволяє зробити такі висновки: синтаксичні конструкції в політичному ток-шоу, які орієнтовані на конкретного адресата, не в усіх випадках знаходять відображення у свідомості реципієнтів, тому повноцінне розпізнавання діалогічних єдностей можливе в ситуаціях повного контексту для всіх учасників комунікації. Висловлювання, які мають високу частотність імперативних засобів, негативно впливають на увагу реципієнта й знижують рівень сприйняття. Таким чином, висловлювання може сприйматися як частина монологу, втрачаючи істину діалогічну природу. Проте синтаксичні конструкції з етикетною формою адресації та заперечні висловлювання мають позитивні результати та оцінюються реципієнтами як діалогічні частини. Так, діалогічний складник полілогічних конструкцій має вибірковий та індивідуальний характер сприйняття.

Вважаємо, що категорія діалогічності є складником як діалогічних, так і монологічних висловлювань. Проведений аналіз показав, що діалогічний складник сприймається реципієнтами при візуальному контакті не в усіх випадках однаково. Переважаючим фактором до визначення діалогічності в таких умовах є саме побудова висловлювання та наявність маркерів діалогічності, наприклад, займенників чи дієслів. Цікавим є той факт, що аудиторія реципієнтів не чітко визначала діалогічний складник у висловлюваннях, які були складовими саме діалогів, так висловлювання з імперативними конструкціями мали значну негативну реакцію. Крім того, монологічне висловлювання, які містило усталене ритуалізоване значення, також не було визначене як діалогічне, хоча містило звернення до широкої аудиторії. Так, можемо сказати, що відображення діалогічного складника зумовлене не тільки граматичною, синтаксичною формою, побудовою висловлювання, а також індивідуальним сприйняттям та життєвим досвідом комунікантів.

За результатами узагальнимо, що політичний текст часто сприймається як монологічний у ситуації з діалогічним складником, і навпаки – як діалогічний у ситуаціях з монологічним складником. Адресоване мовлення визначається реципієнтами діалогічним залежно від його форми, монологічні висловлювання сприймалися як діалогічні, якщо були побудовані в формі питального речення. Спонукальні конструкції визначено як монологічні з невеликим діалогічним складником. Конструкція «питання-відповідь» співвіднесені з діалогічним висловлюванням, проте частина політичного тексту не була визначена, оскільки побудова речення зазнала впливу усного мовлення. Імперативи в функції звертання були визначені як компоненти діалогічних єдностей. Ці висловлювання були сприйняті як частини монологічних текстів, що стосуються мовлення одного мовця без чітко окресленого адресата. Заперечні конструкції визначено як діалогічні незалежно від форми.

Список використаної літератури

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1979. – 423 с.
2. Гумбольдт В. фон Избранные труды по языкознанию / В. фон Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1984. – 400 с.

3. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : підручник / В. Здоровега. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Л. : ПАІС, 2004. – С. 140.
4. Кристева Ю. Слово, діалог, роман / Ю. Кристева // Вестник Моск. ун-та. – Сер. 9. Филологія. – 1995. – № 1. – С. 97-124.
5. Kloepfer R. Das Dialogische in Alltagssprache und Literatur / R. Kloepfer. – Düsseldorf, 1981. – S. 313–333.

Ігор Локо́та

АСОЦІАТИВНИЙ ФОН ПРИ ЗАХВОРЮВАННІ НА ШИЗОФРЕНІЮ

Асоціативність – це одна з ознак творчого мислення людини. Лінгвостилістичне осягнення сутності даного поняття ґрунтується на теорії про властивості, природу та зв'язки асоціацій у філософії, психології, психолінгвістиці тощо. Велика увага приділена вивченню асоціацій та асоціативного експерименту у психології, де асоціації розглядаються як закономірний зв'язок двох або кількох психічних процесів (відчуттів, уявлень, думок, почуттів тощо), виражених у тому, що поява одного викликає появу іншого психічного процесу [10: 24]. З погляду лінгвістики тексту асоціації розглядають як актуалізовані у свідомості читача зв'язки між елементами лексичної структури тексту та співвідносними з ними явищами дійсності або свідомості [2: 127]. Досить складним є механізм формування мовних асоціацій. На сьогодні не існує одностайної думки щодо питання про чинники, що домінують у процесі виникнення асоціативних зв'язків між словами. Деякі вчені (Г. Щур, Б. Плотников) вважають, що основою виникнення асоціацій є об'єктивний та соціальний досвід індивідуума, інші вказують на їхній суто психічний характер (Ф. Галтон, В. Вундт) або на залежність від культурно-історичних традицій народу (А. Сахарний, А. Залевська). Проте більшість дослідників вважають природу виникнення асоціацій комплексною і надскладною та наголошують на необхідності подальшого експериментального вивчення цього феномену.

Мета нашого експерименту – виявлення особливостей асоціативного фону людей, які мають діагноз «шизофренія», та встановлення характерних відмінностей між асоціативним фоном психічно здорових осіб та шизофреніків.

- Завдання:** 1) зібрати фактичний матеріал;
2) висвітлити особливості асоціативного фону хворих;
3) узагальнити отримані результати.

Попередньо матеріал було зафіксовано на аудіоносії (диктофоні), розшифровано та перероблено у формат, доступний для читання й аналізу.

Джерело дослідження: матеріал, зафіксований в Одеській обласній психіатричній лікарні №4.

Словесні асоціації – це результат сприйняття індивідом об'єктивної дійсності крізь призму особистого життєвого досвіду, його культурного й соціального рівня. Тому виникнення тієї чи тієї реакції на слово-стимул може спричинюватися будь-яким із вище названих чинників. Проте, у певній мовній ситуації один із принципів домінує. Ще Ш. Баллі зазначав, що «людська думка постійно коливається між логічним сприйняттям та емоцією, ми або розуміємо, або відчуваємо; найчастіше наша думка складається водночас із логічної